

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Oikeusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa.

Oikeusministeriö lausuu vain rikosrekisteritietojen tarkastamisesta ja esittää siltä osin lausuntonaan seuraavaa:

Rikostaustan tarkastamisen laajentaminen vuokratyöntekijöihin

Esitysluonnoksessa ehdotetaan iäkkäiden ja vammaisten kanssa työskentelevien työntekijöiden rikostaustan tarkastamisen laajentamista koskemaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajan käyttämiä vuokratyöntekijöitä.

Työntekijän rikostaustan tarkastamisesta säädetään voimassa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 28 §:ssä. Esitysluonnoksessa pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti (1. lakiehdotus, 28 § 3 mom.), jonka mukaan *sen lisäksi mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, palveluntuottajan tulisi ennen henkilöstön vuokrausta koskevan sopimuksen tekemistä pyytää rikosrekisterilain 6 §:n 4 momentissa tarkoitettu rikosrekisteriote sellaiselta sopimuksessa määritellyltä henkilöltä, jonka sopimuksessa määritellyt työtehtävät sisältävät 1 momentissa tarkoitettua työskentelyä ja kestävät yhden vuoden aikana vähintään kolme kuukautta. Palveluntuottajalla olisi oikeus pyytää rikosrekisteriote nähtäväksi ennen sopimuksen tekemistä myös sellaiselta henkilöltä, jonka sopimuksessa määritellyt työtehtävät kestävät enintään kolme kuukautta.*

Esitysluonnoksen mukaan palveluntuottajan velvollisuus tai oikeus tarkastaa henkilön rikostausta olisi siten samansisältöinen sekä työ- tai virkasuhteeseen otettavien työntekijöiden että palveluntuottajan käyttämien vuokratyöntekijöiden kohdalla. Muutoksen tavoitteena olisi osaltaan auttaa turvaamaan iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden koskemattomuutta ja asiakas- ja potilasturvallisuutta (s. 37).

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esitettävässä uudessa 3 momentissa jää avoimeksi onko siinä kyse kaikilta osin rikosrekisteriotteen pyytämisestä vain nähtäväksi, koska sanamuodot

ovat erilaiset momentin eri virkkeissä eikä eroa ole perusteltu perustelutekstissä (...pyytää rikosrekisterilain 6 §:n 4 momentissa tarkoitettu rikosrekisteriote... ja toisessa virkkeessä *Palveluntuottajalla olisi oikeus pyytää rikosrekisteriote nähtäväksi...*).

lääkäiden ja vammaisten kanssa työskentelyä varten henkilö pyytää itseään koskevan rikosrekisteriotteen Oikeusrekisterikeskukselta (ORK) ja esittää saamansa otteen palveluntuottajalle. Otteeseen merkitään mihin tarkoitukseen se on luovutettu (rikosrekisterilaki 6 § 7 mom.). Ote on mahdollista tilata ja saada käyttöönsä ORK:n sähköisessä asiakaspalvelussa. Rikosrekisteriotteen tilauksen käsittelyaika on seitsemän työpäivää. Jos henkilöllä on toisen EU-jäsenmaan kansalaisuus, ORK pyytää rikosrekisteritietoja myös toisesta EU-jäsenmaasta (ns. ECRIS-tiedonvaihto). Jäsenvaltiolla on 20 työpäivää aikaa vastata pyyntöön, mikä saattaa viivästyttää otteen myöntämistä.

Oikeusministeriön käsityksen mukaan vuokratyöntekijöitä käytetään muun muassa, kun tarvitaan nopeasti sijaista. Jos henkilöllä ei jo ole hallussaan rikosrekisteriotetta, joka on yhä kelpoinen (kelpoisuusaika on kuusi kuukautta otteen päiväyksestä) iäkkäiden ja vammaisten kanssa työskentelyä varten, niin rikosrekisteriotteen saaminen voi pisimmillään kestää muutaman viikon. Ehdotuksen perusteluissa ei arvioida otteen saamiseen kuluva aikaa tai sen mahdollisia vaikutuksia palveluntuottajan toimintaan eri tilanteissa.

Vaihtoehtoinen sääntelymalli

Valmistelun aikana on käynyt ilmi, ettei vuokratyöntekijöiden rikostaustan selvittäminen palveluntuottajan toimesta ole ongelmaton ottaen huomioon tilanteet ja aikajänne, joissa vuokratyöntekijöitä tarvitaan työskentelemään palveluntuottajan lukuun. Tämän vuoksi esillä on ollut myös vaihtoehto, jossa työntekijöitä palveluntuottajalle vuokraava yritys tarkastaisi sen listoilla olevien henkilöiden rikostaustan (ts. henkilö esittäisi itseään koskevan rikosrekisteriotteen työnantajalleen).

Oikeusministeriö toteaa, että vaihtoehtoiseen sääntelymalliin on mahdollista ottaa tarkemmin kantaa, kun siitä on pykälä- ja perusteluluonnokset. Oikeusministeriön alustavan käsityksen mukaan vaihtoehtomallissa tulisi mahdollisesti arvioida voimassa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 28 §:n mahdollisia muutostarpeita laajemmin kuin vain lisäämällä uusi momentti.

Voimassa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 28 §:n1 momentissa säädetään palveluntuottajan velvollisuudesta tai oikeudesta taustan tarkastamiseen, kun *henkilö ensi kertaa otetaan tehtävään, johon pysyväisluonteisesti ja olennaisesti kuuluu...iäkkäiden tai vammaisten...avustamista, tukemista, hoitoa tai muuta huolenpitoa taikka muuta työskentelyä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa iäkkään tai vammaisen henkilön kanssa*. Henkilön tulee rekisteriotetta ORK:lta tilatessaan kertoa minkä tahon tehtävissä työskentely tapahtuu ja kuvata työtehtävää sellaisella tarkkuudella, että ORK voi arvioida täyttyvätkö laissa säädetyt rikosrekisteriotteen luovuttamisen edellytykset. Vuokrayrityksen listoille menevä henkilö ei kuitenkaan välttämättä tiedä, mille taholle tai millaisiin tehtäviin hänen työpanostaan vuokrataan. Tähän liittyen tulisikin arvioida missä vaiheessa henkilön rikostausta tarkastettaisiin: kun hänet otetaan vuokrayrityksen listoille vai kun hänen työpanoksensa vuokraamisesta tehdään palveluntuottajan kanssa sopimus. Jos henkilön työnantaja eli vuokrayritys tarkastaisi henkilön rikostaustan, tulisi myös huolehtia siitä, ettei palveluntuottaja vaatisi henkilöä esittämään rikosrekisteriotetta uudestaan.

Ehdotuksen vaikutukset

Esitysluonnoksessa arvioidaan rikostaustan tarkastamisen laajentamisen vaikutuksia Oikeusrekisterikeskukselle (s.30 ja 34). Arvion mukaan laajennus vuokratyöntekijöihin tarkoittaisi noin 1250 henkilöä, joiden rikostausta voisi tulla tarkastettavaksi iäkkäiden ja vammaisten kanssa työskentelyä varten. Arviota on tarkoitus tarkentaa vielä jatkovalmistelussa.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että luovutettavien rikosrekisteriotteiden ohella ORK:n työmäärää voivat lisätä henkilöt, joille rikosrekisteriotetta ei voida lain mukaan luovuttaa, tai joiden kohdalla otteen luovuttamisen edellytyksiä joudutaan erikseen selvittämään. Nämä tilanteet voivat myös edellyttää tavallista enemmän manuaalista työtä. Ehdotetun muutoksen kokonaisvaikutuksia onkin tärkeä jatkovalmistelussa selvittää yhteistyössä ORK:n kanssa, ja varsinkin huomioiden se, tarkastaako vuokratyöntekijän rikostaustan palveluntuottaja vai mahdollisesti vuokrayritys.

Muuta

Esitysluonnoksen perusteluissa (s. 36) todetaan että ”Jos kyse on yksityisen sosiaali- tai terveydenhuollon palveluntuottajan työsopimussuhteisesta henkilöstöstä, palveluntuottaja tarkistaa heiltä itse rikosrekisteriotteen, mutta sitä ei toimiteta valvontaviranomaiselle. Palveluntuottaja vastaa tällöin itse siitä, että **rikosrekisteriotteen mukaan lasten kanssa työskentely on työsopimussuhteiselle henkilölle sallittua** ja voisi tähän arvioonsa perustuen aloittaa ehdotetun sääntelyn nojalla toimintansa”.

Oikeusministeriö huomauttaa, että lasten kanssa työskentelyä, tai iäkkäiden ja vammaisten kanssa työskentelyä varten luovutettavassa rikosrekisteriotteessa ei koskaan oteta kantaa siihen, onko henkilön työskentely sallittua tai muutenkaan oteta mitään kantaa henkilön palkkaamiseen. Lainsäädännössä ei ole säädetty kiellosta työskennellä em. ryhmien kanssa, vaan päätöksen henkilön palkkaamisesta tekee tapauskohtaisesti aina työnantaja tai palveluntuottaja. Työnantaja arvioi ja ratkaisee sen, mikä merkitys mahdollisilla rikosrekisterimerkinnöillä on. Oikeusministeriö katsoo, että perusteluita tulee tältä osin muuttaa.

Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota voimassa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 28 §:n 6 momenttiin, jossa on virheellinen viittaus rikosrekisterilain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun rikosrekisteriotteeseen. Viittauksen tulisi olla rikosrekisterilain 6 §:n 4 momentissa tarkoitettuun rikosrekisteriotteeseen.

osastopäällikkö

Ville Hinkkanen

hallitussihteeri

Johanna Nyberg

VN/33836/2025-OM-22

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: